

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena:
 Na celý rok — — — — 4.— koruny.
 Na pol roka — — — — 2.— „
 Na štvrt' roka — — — — 1.— „
Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor:
 Dr. ALEXANDER ERNSZT,
 páp. komorník.
 Za vydanie zodpovedný
 JÁN MOLNÁR, prälát

Redakcia a vydavateľstvo:
 Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám
 sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
 ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dia tarify.
 Rukopisy sa nazpak nedávajú.

Príčiny založenia kresťanskej ľudovej strany snemovej.

Z príležitosti jubiléa kresťanskej ľudovej strany
 napísal: Dr. Alexander Ernszt.

S cirkevnou politikou vždy sa stretáme v živote štátov. Pomery medzi Cirkvou a štátom vždy sa premieňajú. V minulosti Uhorska jednotajne byly cirkevno-politické stránky. V snemových zasadnutiach tých časov vždy sa zaoberali s cirkevnou politikou. Je to znakom toho, že otázky náboženstva najviaczej zaujímajú človeka. Len v dobe liberálnych zápasov dvadsiateho stoletia ľudia boli tej mienky, že umlčať možno náboženské záujmy. Na večné veky chceli ich vypúdiť z verejného života. Nuž ale práve toto je zcela nemožné.

So zákonmi roku 48. povstalo v Uhorsku nové polozenie. Štátne náboženstvo prestalo. V Uhorsku zaviedli parlamentárnu správu krajiny. Zákonodarstvo krajinské zaujalo stanovisko náboženskej rovnoprávnosti. Z toho, pravda, mnoho všeličoho nasledovalo pre katolíkov. Je pravda, že oni z tohoto nestiahli konsenkencie. Urobili to po mnohom a všelijakom uvažovaní, lež aj z príčin pohodlnosti. Korene pozdejšej cirkevnej politiky ale väzia už v týchto udalostiach.

Zákonodarstvo r. 68. na každý pád urážlivé bolo pre katolíkov a nesrovnávalo sa so stanoviskom dogmatickým. Tehdajšie zákonodarstvo zaujímalo to stanovisko, že len takýmto spôsobom udržať možno recipocitu medzi katolíckimi a inými konfessiami. Veď ale práve zákono-

darstvo roku 68. stálymi urobilo trenice v otázke náboženstva detí. Už vtedy bolo možno predvídať, že z toho povstanú veľké víchrice. K tomuto prišla otázka súdobných záležitostí miešaných manželstiev. Tak sa nasbierala hmota ku jednotajným treniciam. Tieto cirkevno-politické otázky byly vtedy na dennom poriadku.

Čo urobí zákonodarstvo s týmito otázkami? Ako sa chytiť ku ich rozriešeniu? To nikto nemohol vedieť. Alebo snáď áno. V krajinskom sneme panovala vtedy vždy pevná liberálna väčšina. Katolíci ale nemali tam žiadne organizované zastupiteľstvo. Bolo si teda ľahko predstaviť, aký osud očakáva tam katolícke zásady a dogmy.

Všetkej biedy, aká stihla katolíkov, príčinou bolo to, že sa nestarali o zodpovedné zastupovanie ich záujmov a ich presvedčenia, lež že vo všetkom spoliehali sa na dobrú vôľu a priazeň iných.

Nasledovalo teda, čo so všetkým právom bolo k očakávaniu. V krajinskej snemovni postavili na denný poriadok pojednávanie cirkevno-politických otázok a k ich rozriešeniu vybrali si neúprosne najdrsnejšie formy.

Biskupský sbor prišiel do nutného stavu svedomia, duchovenstvo následkom urazenia náboženských citov plápolalo horlivostou, ľud z väčšej čiastky pripojil sa ku svojim cirkevným vodcom, pápež proti tým novým zákonom protestoval, apoštolský kráľ klátil sa v jeho rozhodnutí, či tie zákony sankcionovať má alebo nie.

Takéto bolo politické rozpoloženie krajiny v tom čase, keď založili kresťanskú ľudovú stranu.

Smerodajné kruhy nahliadly, že katolíci nevyhnutelne katolícke zastupiteľstvo potrebujú v parlamente. Že parlament, ktorý riadi a kedykoľvek môže riadiť cirkevno-politické otázky, ďalej nemôže poostávať bez katolíckeho zastupiteľstva.

Zástavu katolíkov vzal do ruky gróf Ferdinand Zichy a k nemu pripojili sa: gróf Mikuláš Móric Esterházy a niekoľkí osvedčení katolíci. Ferdinand Zichy opravde z Božej milosti stal sa vodcom katolíckeho ľudu. Bol on mohutný magnáš, vodcom opozície snemovne veľmožov, od dávnych časov zbehlý muž parlamentárny, kráľom vážený, nepoškvrneného charakteru, plamenného ducha, horlivý, poslušný syn Cirkvi. Na začiatku zostarievajúceho sa veku, s minulosťou a zkušenosťami veľkej doby, starou, lež plameňajúcou jeho dušou nenalokal sa nevyсловných ťažkostí a nerestí, spojených s hroznými zápasmi, na ktoré sa odvážil. Mužskou silou a veľkolepe prevýšil všetky ťažké zápasy. Bojoval do konca, až po zapádajúci deň patriarchálneho veku jeho.

Keby Ferdinand Zichy bol sa narodil v Nemecku, život jeho bol by býval skvostný a slávy plný. Jeho zvláštnym duchom, veľkými vlohami, neúhonným charakterom bol by sa stal vodcom katolíkov. Bol by býval vodcom millionov katolíkov a veľkej katolíckej strany nemeckej ríše. Jeho povolanie bolo by tam bývalo zcela jednoduché. Bo tam medzi katolíkmi nikto nepochybuje o tom, že v parlamente potrebné je katolícke zastupiteľstvo. Tam, rozumie sa, vyvinuté je seba povedomie katolíkov. U nás, bohužiaľ, nejedno nešťastie a uponíženie musí nás stihnúť, kým tak ďaleko prideme, že katolíci jednomyseľne nahliadnu túto základnú pravdu.

Ferdinand Zichy k jeho odhodlaniu sa, rozhodne povzbudený bol oduševňovaním Pápeža Leva XIII. Tento Pápež bol vedúcim duchom jeho doby a úplne pochopil významnosť parlamentarizmu, dľa tohoto aj spravoval záležitosti Cirkvi a v tomto smysle stál v potyku s poprednými synami jednotlivých národov. Preto aj ľudia s úplným uznaním holdovať majú konštitucionálnemu duchu tohoto veľkého Pápeža, ktorý skutočne v tom smysle poňal parlamentarizmus, ako si to žiadajú národy parlamentárne. Z tej príčiny aj opätne žiadal Lev XIII.,

aby katolíci Uhorska zorganizovali si parlamentárne zastupiteľstvo, preto ku tomuto jednotajne povzbudzoval Ferdinanda Zichyho a jeho spoločníkov, a nenašiel sa nikto, vyzdvihujeme to dôrazne, čo by sa bol oproti postavil tejto požiadavke veľkého Pápeža.

Ferdinand Zichy vo veľkej vážnosti stál u kráľa, keď sa odhodlal ku ostrým bojom cirkevno-politickým. Dobré vedel, že jeho lojalita, úplná oddanosť ku kráľovi tým neni zmenšená, vedel, že záujmy kráľa vyššie stoja, ako záujmy strany a že záujmy kráľa neslobodno stotožňovať so záujmami vlády.

Dvadsaťročné jubiléum kresťanskej ľudovej strany snemovej.

Pri hrobe grófa Ferdinanda Zichyho.

V smysle uzavretia jubiléumnej porady kresťanskej ľudovej strany snemovej, ku hrobu jej zakladateľa grófa Ferdinanda Zichyho v nedelu 29. októbra do Dunadonyu prišli: gróf Gabriel Csáky, Michal Dömötör, Štefan Haller, Georg Klautz, Pavel Kovács, Štefan Mézszáros, Ján Molnár, Adam Persian, gróf Seher-Thoss a Béla Turi. O druhej hodine popoludní dostavila sa v obecnom cintore, kde za prítomnosti grófskej rodiny a viacej tisícov miestneho a okolitého obyvateľstva, na hrob prablahej pamiatky veľkého zakladateľa, pápežský prälát Ján Molnár jubiléumný venec položil v sprievode nasledovej reči:

Sú ľudia, čo nezomrú, bárs ich aj do hrobu položia, bo ich život bol samý duch, ideál, charakter a láska a to všetko je nesmrteľné a večité. Tak, kto by sa opovážil povedať, že ku príkladu mučedníci, prvý náš svätý kráľ, kráľ Matiaš, Peter Pázmány a iní vytečníci naši umreli, bo ešte veľ, po mnohých sto rokoch, zcela živo stoja pred nami slachetne ich postavy, vynikajúce ich diela a ako keby sme na vlastné uši slyšali smer označujúce, poučujúce a uchvaťujúce nas ich slov.

Pritomne ku hrobovému križu tiež takého žijúceho mrtvého alebo viacej mrtvo živého, z príležitosti dvadsiateho výročitého dňa jej jestvovania putovala kresťanská ľudová strana, ako ku svojmu mekdajšiemu zakladateľovi, ku ktorému ako preatým vždy, tak aj teraz chová sa s najhlbsou úctou a oddanosťou, aby vavrínom ovenčila jeho čelo, keď hrob jeho ozdobyje vencom.

Veľké obdobia a veľkí mužovia, ačpráve sú korelatívne poňatia, nestoja vždy v úzkom svise, bo sú veľké obdobia, ktoré nepložia veľkých mužov a oproti sú zas chatrné obdobia, v ktorých povstávajú veľkí mužovia. Take chatrné, smutné, hmlisté obdobie bolo aj to, v ktorom náš oslavovaný vodca: gróf Ferdinand Zichy, vzdor 66 rokom jeho veku, vystúpil na

politické dejisko, rozvinul zástavu, na ktorú vpísal program ľudovej strany a s celou vrelosťou ducha a horúčosťou jeho srdca k nasledovaniu ho vyzval všetkých, ktorých urážaly zákony cirkevno-politické, ktorých zaujímal osud chudobného ľudu, ubohých malých ľudí, ktorí horeli láskou ku vlasti a ktorí oduševňovali sa za kresťanskú kultúru, ako aj za rozšírenie verejných slobod.

Aj my sňhali sme sa okolo jeho zástavy a z bezprostrednej blízkosti mohli sme obdivovať a obdivovali sme veľkú silu jeho ducha, ohromnú zásobu jeho učnosti, vrelosť jeho oduševnenia, nezkatnosť jeho vôle, jeho vernosť ku cirkve, horiacu jeho lásku ku vlasti, jeho neustále snahy o uplatnenie najvyšších ideálov, jeho múdru obozretnosť, ostré predvídanie, istotnú schopnosť posudzovania, veľké vlohy rečníctva, altruistické city, šlachetnú obetivosť, úplnú bezžisťnosť a, vodcom vôbec nanajvyšš potrebnú, prevelkú trpezlivosť.

Či je teda divu, že účinkovanie takéhoto ducha neostalo bez prajných výsledkov a úspechov, ako bez takých nemôžu ostať májový dážď a v lete lúče slnka. Medzi tymito úspechami prvé je oživanie katolíckej viery vo verejnom živote, po tej všeobecnej chladnosti a ľahostajnosti, aká pred jeho vystúpením panovala v našej vlasti.

Ako po vlašnom dáždi a pod lúčami teplého slnka jedno za druhým pučia kvety, tak pod jeho vodcovstvom tu i tam otváraly sa katolícke kruhy, povstávaly katolícke spolky, naplňaly sa kostoly, rástlo seba povedomie, takže s hrdosťou začali sa za katolíkov priznávať i takí ľudia, čo predtým, kým zástava ľudovej strany rozvinutá nebola, boli veľmi bojzliví.

A k tomu ešte aj v parlamente! Len odkedy zaujala tam miesto kresťanská ľudová strana, slyšať tam o Bohu, o viere, o cirkve a to takým spôsobom, že nad tým neopováži sa nikto usmievať. Následkom bezžisťného a obetivého účinkovania Ferdinanda Zichyho začala sa vzťahovať aj katolícka tlač a literatúra v takej miere, že prítomne nie v sto a stotisíc, lež v millionoch a millionoch výtiskoch každoročne vychádzajú spisy, rozširujúc katolícku zásadu, pravdu a mravy. Vznikla i láska ku malým ľuďom, o ktorých, kým kresťanská ľudová strana nevkočila do krajinského domu, veľmi málo tam bolo slyšať, o ktorých ale dnes už, následkom jeho agitácie a účinkovania jeho ľudovej strany, ozývajú sa parlament, dvorany iných shromaždení, noviny a státisíce poučných spisov. Zdvihol sa i politický život, bo on a jeho strana poučili ľud o politických jeho právach, povinnosťach; zdvihlo sa ale ešte mnoho iného v našej vlasti, bo on všetkým a všade vedel pohnúť, na poli náboženskom, politickom, spoločenskom, hospodárskom zarovnak i na sociálnom a jeho mohutným vplyvom, sťa výbuchom dajakej sopky, povstalo všestranné otrasenie nie ku rúcaniu, lež ku znovustavaniu a reštaurovaniu, ako pevný základ peknejšej a lepšej budúcnosti.

Čo ešte povedať o Tebe, Ty veľký muž! Ty, ako to napís na tvom hrobe označuje (Homo Dei, homo

Ecclesiae, homo Patriae!) bol si človekom Boha, Cirkvi a Vlasti! Áno, Ty si bol človekom Boha! Porozumel si tomu vznešenému povolaniu, ku ktorému Boh človeka na túto zem poslal, preto aj žil si síce na zemi, lež nie pre túto zem, žil si vo svete, lež nie so svetom. Ako orol nerád sa na zem spúšťa a aj svoj pokrm najradšej len v lete chvátá, hniezdo svoje nerobí medzi kvietim na nivách, lež medzi nebotyčnými bralami: zarovnak aj Ty povznášal si sa vždy vo výšinách duševného života, v blízkosti Boha chcel si vždy prebývať. Ako kvet za rosou, naše oko za svetlom, bojovník za pokojom, tak i Ty vždy túžil si za Bohom. So svätým Augustínom si cítil: «Nespokojné je naše srdce, kým v Tebe, ó Bože! nenajde uspokojenia.» A Ty si ho aj našiel, bo si bol človekom Boha.

Ty si ale bol aj človekom Cirkvi a nauky Cirkvi znal si ako otcovia a doktori cirkevní; miloval si Cirkev ako Mučedníci, žil si dľa tvojho náboženstva ako vyznavači a bránil si Cirkev ako Athanásovia a obrancovia viery. Pápež Ti bol otcem, Cirkev bola tvojou matkou, podivná a zvlášte dojímavá bola oddanosť, ktorou si sa k nim choval. Ty si opravde bol človekom, synom a dieťatom Cirkvi.

Na náhrobnom nápise Tvojom ale stojí ešte aj to, že si bol «človekom vlasti». Vlast' není puhy pochop práva, ako slovo «štát», lež skutočnosť. Súhrn všetkého, čo nám je sväté, milé a veľkej hodnoty. Veľká rodina, obrovských rozmerov úrodná pôda, ktorej sme delníci, mohutná armáda, ktorej sme vojaci. Beda teda človeku žisťnému, ktorý len pre seba žije, ktorý nevie viacej milovať vlast', ako seba samého.

Ty si medzi týchto nepatril! Ty si bol človekom vlasti, Ty si neustále chodil, neunavene pracoval, písal, rečnil, upozorňoval, obetoval, trpel za vlast' a keď si sa tešil a rmútil, to bolo vždy za všeobecné dobro, za tvojich spoluobčanov, za vlast'. Lež ešte iné si bol a si na vždy, Ty oslávený muž!

Azúrovým blankytom si bol a aj dnes si nám takým, z ktorého neustále žiaria nebeské telesá; zdrojom si bol, z ktorého vyviera občerstvujúca voda; energiou si bol a aj dnes si takou, ktorá hýbadlom je všetkých pohybov a nikdy nezanikne.

Znakom povdačnosti prehľbokej úcty teda tento venec skladáme na Tvoj hrob, zraky naše ale pozdvihujeme k azúrovému blankyту, ku Tebe, aby si nás viedol skvelým príkladom tvojím; sohýbame sa k Tebe ako ku prameňu, aby sme sa posilnili občerstvujúcou vodou tvojich zásad, do náder našich prudko ssajeme energiu, ktorá z teba žiari, aby sme tak silní a mohutní mohli byť, ako si bol Ty!

Rečník zatým venec kresťanskej ľudovej strany položil na hrob jej zakladateľa. Početné obecnstvo hrob a cintor opustilo v hlbokom dojatí. Deputácia kresťanskej ľudovej strany večer vrátila sa do hlavného mesta.

Obetujte na Červený Kríž!

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom. Bukarešť, hlavné mesto Rumunska, pred blížiacimi sa čatami uhorskými, rakúskymi a nemeckými Rumuni už vyprázdnil. Obyvateľstvo hlavného mesta uteká do severných krajov Rumunska, zámožnejšie triedy ale do Ruska. V rumunskej armáde panuje úplný rozklad.

V bojoch v Dobrudži prevedených ruské a rumunské čaty utratili 160.000 ľudí. Armáda maršalla Mackensena prešla už cez Dunaj.

Vojna proti Rusom. Posledná ofenzíva ruského generála Brusilova proti našim posíciám vo Volhynii a v Haliči, zmarila sa na celej čiare. Rusi tu behom päť mesiacov utratili 1,800.000 ľudí.

Vojna proti Talianom. Všetky útoky Talianov na prímorskom fronte a na planine Karstu sa rozpadly. Naše čaty novšie zas zničily viac talianskych batalionov a zajaly viacej tisíc bersagliero.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Francúzov a Angličanov útoky proti nemeckým posíciám na Somme a rieke Maas, každodenne zmarujú sa na hrdinstve nemeckých čiat.

Vojna na mori a v povetří. Dňa 2. novembra predpoludním jedon roj našich námorných lietadiel zadarne bombardoval stanicu a sklady uhlia vo Vieste, radióvu stanicu a sklad v Torre Porticelle. Večer jedon roj našich námorných lietadiel napadol budovy železničnej stanice v Ronchi, vojenské stavby Selzu, Doberdova, Staranzanova a Golamettskú batteriu. Dosiahli sme mnoho volltrefferov.

V noci s 1. na 2. novembra ľahké nemecké válečné lode z flanderských oporných bodov postúpily ku obchodnej ceste Themse—Hollandsko, pristavily viac parníkov, aby ich preskúmaly a z týchto dva, ktoré sa im zdaly podozrivými, privliekly do jedného prístavu. Tretí parník, ktorý ich mal tiež tam nasledovať, ešte neprišiel. Z príležitosti návratu na niekoľko našich torpedových lodí štyri anglické križiaky za krátky čas bezvýsledne strieľaly z kanónov. Naše válečné lode v plnom počte a neporúchané sa vrátili.

Nemecká obchodná loď «Deutschland» znovu štastlivo doplávala do Ameriky.

Krátke válečné zprávy.

Zdar Nemcov.

Viedeň, 24. októbra. Štvrtý mesiac veľkej bitky na Somme blíží sa ku koncu a útočiaci dosiaľ utratili vyše trištvrté milióna ľudí. Množstvo nábojov, ktoré anglické, francúzske a japonské fabriky obrovskou, vo dne v noci trvajúcou prácou dorobily, nerozumným spôsobom už zmrhali. Konečný výsledok Angličanov je veľmi malý, je to len nepatrný zisk v priestore od Eaucourtu l'Abbaye a od Gueudecourtu na sever. A Francúzi vedeli postúpiť len od Curlu po Sailly; táto diaľka obnáša 11

kilometrov. Angličania a Francúzi za toto skromné podmanenie v ustavične zúriacich, rozhorčených bojoch spotrebovali to nesmierne veľké množstvo ľudu.

Minulé dva dni opäť boly dňami veľkej bitky, keď Francúzi a Angličania napnuli všetky svoje sily, aby poklátali nemecký front, na ktorom vždy hľadajú slabší punkt. Boje pre útočiacich skončily sa s mimoriadne krvavými ztratami. Hlavný útok bol medzi Gueudecourtom a Saily a najrozhorčenejšie bojovali od Le Transloy na západ. Táto obec je na hlavnej, z Peronne do Bapaumu vedúcej ceste, od Morvalu severne na tri a od Saily severozápadne na štyri kilometre. Na obrane Nemcov vlny všetkých útokov sa zlomily a pred Le Transloy ležia hromady padnutých bojovníkov nepriateľových.

Na južnej časti frontu hlavným miestom boja bol sotva na tri kilometre dlhý, medzi Ablaincourtom a Chaulnesom fahajúci sa odsek, kde sa Francúzi chystali ku hromadnému útoku, ktorý sa však v obrannej palbe Nemcov naskutku rozpadol. Pri armádach dediča nemeckého trónu na východnom brehu Maasu zvýšila sa delostrelecká palba, pod ochranou ktorej nepriateľská pechota chcela vytrhnúť napred, ale ju v tomto nemecké delostrelectvo prekazilo.

Poldruha milióna ranených Francúzov.

Dľa genfskej zprávy «Berner Tageblatt» u, dľa odhadnutia hlavného lekára najväčšej válečnej nemocnice marseillskej, v južnom Francúzsku na tento čas opatrujú blízko poldruha milióna ranených vojakov.

Interpellácia v anglickej nižšej snemovni.

Londýn, 23. októbra. Na poslednom zasadnutí nižšej snemovne Edvard Carson spýtal sa nasledovné:

— Vzhľadom na všeobecné veľké obavy, kedy môžeme čakať vysvetlenie a osvedčenie ohľadom Rumunska?

Minister Bonar Law vo svojej krátkej odpovedi povedal nasledovné:

— Práve neni žiadúcny podar vysvetlenie o porobených vojenských poriadkoch. Vláda, akonáhle bude môcť, podá potrebné vysvetlenie.

Hunt spýtal sa nasledovné:

— Či môžete, pán minister, urobiť to uspokojujúce osvedčenie, že sa neopozdíme aj teraz, ako obyčajne?

Minister na túto otázku neodpovedal.

Proklamovanie poľského kráľovstva.

Z naloženia jeho veličenstva kráľa Franca Jozefa a nemeckého cisára Vilhelma II. generál Kuk, uhorsko-rakúsky hlavný gubernátor v Lublíne a nemecký generál Beseler, hlavný gubernátor vo Varšave, v nedeľu, 5. novembra, slávnostne vyhlásili znovu do života uvedenie poľského kráľovstva.

Starajte sa o chudobné rodiny bojujúcich!

Odsúdení dráči.

Vyslanci kresťanskej ľudovej strany vo válečných zasadnutiach krajinského zákonodárstva ostro a neohrozene sľahali hrozné zneužívania s potravnými článkami a krajinskú správu vyzvali, aby čo najprísnejšie zakročila proti nesvedomitým dráčom a vyžieračom obecnstva. Rozhodnému vystúpeniu ľudových vyslancov možno ďakovať, že patričné medzítka súdobné konečne už aj u nás stíhajú lúpežníkov, ktorí válečné rozporenie krajiny vyuzitkujú ku svojmu zbohatnutiu. O stíhaní

stolica odsúdila ho na šesť mesiacov do väzenia a na 2000 korún peňažnej pokuty. — Herman Bauer, rodom z Albertirše, budapeštiansky obchodník, od Izidora Fellerera, obchodníka s koreninami a s miešaným tovarom, cieľom kšeftárenia kúpil 160 kilogrammov čokolády. Trestná súdna stolica odsúdila ho na 8 mesiacov do väzenia a na 3000 korún peňažnej pokuty.

Predavač zeleniny v budapeštianskej ústrednej tržnici Ján Mechler petržlen predal len tomu, kto si aj mrkvu kúpil a viazaničku petrženu a mrkvy predával po korune namiesto 60 halierov. Policajný kapitanát

Uhorskí a albánski vojaci s ich dôstojníkmi pri rieke Vojuši v Albánii.

a zaslúženom trestaní dráčov a vyžieračov obecnstva podávame nasledovné zprávy:

Ministerský osnovník dr. Lorand Mészáros 11. októbra od Hermana Zweibela (Zsolnaiho) objednal si voz uhliá. Mészáros za uhliá zaplatil a Zweibel uhliá dal zaviezť na byt osnovníka. Obchodníkovi zamestnanci uhliá nechceli odnosiť do pivnice, načo Zweibel uhliá dal zaviezť druhému. Osnovník oznámil Zweibla a kapitanát VIII. okresu odsúdil ho na 400 korún a jeho obchodného správcu Ludvika Radóva na 100 korún peňažnej pokuty.

Bývalý elektro-technik Emil Wetzler, pochodiaci z Dolných Rakús, poskupoval udenárske články, slamu, seno, mydlo a ošípané bez toho, žeby k tomu bol mal vrchnostenského dovolenia. Budapeštianska trestná súdna

IX. okresu pre zdražovanie odsúdil ho na 3 dni zavretia a na 200 kor. peňažnej pokuty. — Kofa Regina Kleinová fazuľu namiesto 60 halierov predávala po korune, pretože pre zdražovanie už viackrát bola odsúdená, polícia odsúdila ju na 15 dní zavretia a na 200 korún peňažnej pokuty. — Leopold Beck, predavač papriky, len vo veľkom chcel predávať papriku, preto ho polícia odsúdila na 100 kor. pokuty a kofu Mariu Szabó preto, že paradajky namiesto 36 predávala po 44 hal., odsúdili na 200 korún peňažnej pokuty.

Hlavnomestská polícia novšie zas odsúdila viac dráčov s potravnými článkami. Odsúdení sú nasledovní: Alexandrova Hatosova rod. Maria Szabó (Szász Károly-utca 6.) pre zdražovanie smotánky na 50 kor., Jánova Nagyova rod. Ilona Kertész (Szilágyi Dezső-tér 2.) pre

zdražovanie vajec na 65 kor., Izák Goldmann (Ujpest, Virág-u. 17.) pre skupovanie kože na podošvy na 500 korún a na shabanie 70 kilogrammov podošiev, obchodník Ján Bolyos (Erzsébet-körut 23.) pre zdražovanie salámy na 50 korún, kofa Ladislavova Tóthová rod. Maria Berente (Kečkemét) pre zdražovanie jablák na 50 korún, obchodník s koreninami Karol Krausz (Károly-körut 8.) pre zdražovanie soli na 80 korún, kofa Anna Szilágyi (Bajnok-utca 23.) pre zdražovanie paradíček a pre pohoršlivé sa držanie na 100 kor., Petrova Korodiho rod. Maria Veres (Ráth György-u. 8.) pre odopretie predania mlieka na 100 korún, udenárka Bélova Szallisznyó rod. Róza Varga (Cegléd) pre zdražovanie masti na 300 a pre zapríčinenie pohoršenia na 50 korún, Herman Goldner (Podmaniczky-u. 5.) pre zdražovanie mlieka na 50 korún, Max Fischer (Desseffy-u. 41.) pre zdražovanie vajec na 50 kor., roľníčka Jurajova Cziniherova rod. Anna Gálová (Jánoshalma) pre zdražovanie múky na 100 korún, mäsiar Emanuel Freund (Telekýtér 6.) pre nevyvesenie cien mäsa a pre pohoršlivé držanie sa na 70 korún, roľníčka Michalova Hellebraun rod. Maria Gráf (Solymár) pre zdražovanie tekvic na pečenie na 50 korún, obchodníčka s koreninami vdova Ludvika Pédeihó rod. Anna Kubicsek (Városház-u. 88.) pre zdražovanie minerálnej vody na 50 korún, kofa Antonova Horváthova rod. Maria Kiss (Kečkemét) pre zdražovanie jablák na 100 kor., manželka kníhtlačiaru Alexandra Neuwirtha rod. Blanka Wilhelm (Viola-u. 40.) pre zdražovanie husí na 50, Alexandrova Schafferova rod. Maria Komódy (Zsigmond-u. 1.) pre zdražovanie škvariek na 50, obchodník s koreninami Heinrich Hoffmann (Köris-utca 3.) pre zdražovanie múky na 100, obchodný správca Danica Jovišič a udenársky pomocník Juraj Atimov (Erzsébetfalva, Templom-u. 9.) pre zdražovanie mäsa po 400, majiteľka drogerie Samuelova Molnárova rod. Adela Zelner (Margit-körut 50.) pre zdražovanie ryžového škrobu na 100, cukrárnik Daniel Munk (Ujpest, Árpád-u. 78.) preto, že piekol pečivo, v ktorom bolo vyše 50%-ov múky, na 100, kofa Alexandrova Sütő rod. Izabella Veres (Kun-u. 11.) pre odopretie predaju a pre pohoršlivé držanie sa na 80 korún peňažnej pokuty. (Pokr. nasl.)

Keď sa nám krava otelí.

Keď sa krava otelí, obyčajne vstane, medzičím sa pupková šnôra roztrhne. Tú čiastku pupkovej šnôry, ktorá ostane na telati, treba očistiť, na tri prsty od brucha treba ju tenkou, ploskou pertlou zaviazať, pod obväzkom odrezat a dva procentovou karbolovou alebo kreolínovou vodou poumývať.

Potom teľa dáme pred matku, aby ho oblízala. Jestli ho nechce lízať, na teľa nasypme otruby a ak ho ani vtedy neoblíže, tak ho my sami mäkkou handrou poutierajme, zakrúfme ho do koberca, aby celkom uschlo. Pupkorú šnôru hnojom natref alebo teľa pred oblízaním solou posypať nesmieme.

Keď je teľa suché, ale len vtedy, bo ináč ľahko prechladne, zanesme ho pod matku, aby cicalo. Toto prvé mlieko (mlezivo) teľa veľmi potrebuje, bo mlezivo teľa preženie a v črevách nashromaždený tvrdý hnoj a smolu vyženie z teľafa.

Sú kravy, ktoré telafu prvý raz preto nedajú cicať, bo vemenó majú veľmi plné a keď sa ho teľa dotkne, krava cíti bôl. V takýto čas trochu mlieka vyčojme a vemenó kravy pomačkajme.

Jestli sa krava po otelení o pol dňa neočistí (ak nevydá zo seba lúžko, mestisko), vtedy kúpme v lekárni dva deci lisolu, tento vlejme do 10 litrov vlažnej vody; z tejto vody irrigátorom v každú 3—4 hodinu vlejme do matky kravy asi dva litre, od tohoto sa krava obyčajne složí. Jestli by sa ale za dva dni od tohoto neočistila, zavolajme zverolekára, ktorý krave iste pomôže. Keď sa krava očistí, mestisko (ložisko) spolu aj so stelivom na dvore hlboko zakopme a kravu držme v najväčšej čistote.

Teľa v prvý týždeň denne päťkrát, v druhom týždni štyrikrát, po dvoch týždňoch trikrát púšťajme pod kravu cicať. Akonáhle je ale teľa jeden mesiac staré, vtedy mu toľko ráz dávajme cicať, koľko ráz dojíme kravu. Väčšie teľa potrebuje viac a menšie menej mlieka; na každých šesť alebo sedem kilogrammov svojej váhy teľa potrebuje denne jeden liter mlieka. Že či sa telafu dost mlieka dostáva, to zkusený gazda vidí na telati. Dobre chované teľa má peknú, hladkú, ligotavú srst, jamky po cicaní sú mu plné, skáče v maštali a rastie navidomoči. Jestli je teda teľa nie takéto, to je znak toho, že sa mu dostáva málo mlieka. Telafu gazda na mlieku nech neuskúpi, bo tým škodí sám sebe, ponač sa teľa práve vtedy najlepšie vyvinuje, keď cicia a chybu v tomto ohľade potom už takmer nikdy nemožno napraviť.

Pre teľa spravme v maštali priestrannú priehradku, z ktorej ho púšťajme len cicať a keď je teplé počasie, pustme ho na dvor, aby sa vyskákalo. Telafu v jeho priehradke denne aj dvakrát zamieňajme stelivo a aj samé teľa držme čo najčistejšie. Keď teľa má tri týždne, dávajme mu čerstvé, mäkké lúčne seno a šrotovaný ovos. Denne viackrát nech dostáva čerstvú vodu a soľ.

CHYRNIK.

Obežný list knieža-primasa. Jeho Eminencia kardinál, knieža-primas dr. Ján Csernoch v svojom poslednom obežnom liste prosí svojich kňazov, aby napomínali veriacich, žeby nekryli drobné peniaze (halierniky a koruny) a aby si niklové dvadsathalierniky — ktoré koncom roku ztratia obchodnú cenu — zavčas premenili na železné dvadsathalierniky. Nariaďuje svojim kňazom, aby v kostoloch sporili so sviecami, aby pod sv. omšou a pri iných službách Božích nedali zažať viac ako dve sviece.

Rožňavský biskup dr. Ludvik Balás v svojom poslednom obežnom liste nariaďuje sbieranie listov z černíc na válečné ciele. Svojmu duchovenstvu odporúča deti chrániace krajinské dielo kresťanskej lásky.

Z biskupstva spišského. Zakamenoklinský kaplán Florian Tömötör a kapitulský kaplán Ondrej Scheffer 19. sept. složili farársku zkúšku.

Válečná účinnosť rádu Milosrdných. Viac ako polovica uhorských Milosrdných vojenskú službu koná zčiasťky v bojovnej čiare a zčiasťky pri zdravotníckych čatách. Roku 1915. v svojich trinástich nemocniciach opatrovali 9876 vojakov.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Debrecínsky prepošt-farár Franc Gróh do mesta Gyula na tamojšie katolícke školy poslal 10.000 korún a pre chudobných mesta složil základinu 20.000 korún. — Päťkostolská kapitula na podporu katolíckej tlače dala 2000 korún. — Kaločská kapitula pre sedmohradských utečencov obetovala 1000 korún. — Táberský duchovný Ondrej Szelepcsényi pre válečné siroty a vdovy obetoval 350 korún. — Alojs Hrdlicska, duchovný trestnice v Marianostre, na znovuvystavenie hornoviedieckych obcí dal 120 korún.

Na ciele katolíckej detskej ochrany novšie obetovali: ostrihomský prälát-kanonik Ján Graeffel 16.000, biskup Ludvik Rajner 5000, bývalý arcibiskupský námestník Pavel Jedlicska 3500, satmársky biskup Tibor Boromisza 5000, minister náboženstva a výučby Béla Jankovich 2000, jágerský prepošt-kanonik Gabriel Csekó 2000, ostrihomská kapitula 1000 a stupavský dekan-farár Imrich Hojszik 900 korún.

Pre sedmohradských utečencov prakdorfská železná fabrika obetovala 200, banické mesto Smolník 159 a banické opatrovníctvo v Ondrišlu 100 korún. Obecenstvo Svedléru pre utečencov usadených v Smolníku obetovalo 424 korún.

Procent mýta pri mletí vo Spiši. Spišská stolica ustálila pri mletí každého druhu zbožia 8 percentov mýta a pri šrotovaní 5 percentov; mýto musí sa dať v čistom jari alebo v ovsí. Procent prášenia sa ustálený je pri pšenici a raži (žite) v 3°/o-och, pri jari v 4°/o-och a pri šrotovaní v 2°/o-och.

Dvetisíc korún za jedno ošípané. Rácalmášsky gazda Ján Gábor v minulé dni predal obrovskú ošípanú, ktorá vážila tri metr. centy a 27 kilogrammov. Dostal za ňu 2000 korún.

Pokuta zdražovateľov. Zo Šátoraljaujheľu oznamujú: Kóbáňského obyvateľa Alojsa Mankovicsa, ktorý predal šošovicu vyše maximálnej ceny, odsúdili na dva mesiace do áreštu a na 200 kor. peňažnej pokuty. — Z Nového Sadu oznamujú: Policia odsúdila Michalovú Pálics na jednomesačné zavretie a na 200 korún peňažnej pokuty, bo vyše maximálnej ceny predala múku a kukuricu.

Nová stanica na koš.-oderbergskej železnici. Premávková výhybka Kende (Kendzice) v Šariši stala sa od 1. októbra železničnou stanicou.

Vojenské vyznačenia. Anton Pavlicsek, kapitán 67. peš. pluku, na uznanie hrdinského a zdarného chovania sa proti nepriateľovi, od jeho veličenstva kráľa bezplatne dostal rád železnej koruny tretej triedy s válečnou ozdobou. Arpád Kaletzky, nadporučík 85. peš. pluku, Anton Broz, kapitán 85. peš. pluku, Edmund Thern, nadporučík 67. peš. pluku, a Alfred Bloch, nadporučík 9. honv. peš. pluku, na uznanie hrdinského chovania sa pred nepriateľom, dostali vojenský záslužný kríž tretej triedy s válečnou ozdobou. Jeho veličenstvo kráľ nariadil, aby majórovi Robertovi Kiss-Konyaimu a podplukovníkovi Petrovi Giraldimu zo 67. peš. pluku, za výtečné služby proti nepriateľovi na vedomie dané bolo najvyššie pochvalné uznanie. Titus Czernautzau, majór 85. peš. pluku, ako i nadporučík Viktor Woloszinovits a poručík Eugen Fassinger, zo 67. peš. pluku, dostali «Signum Laudis». Strážmajstri Jozef Niházy a Štefan Pásztor, ako i firer Ján Gazda Csacsó z koš. 9. honv. peš. pluku, na uznanie zvláštne verného plnenia povinnosti pred nepriateľom, dosali strieborný záslužný kríž s korunou na stužke medailly hrdinskosti. Levočský rodák Jozef Hriez Mišontko, obecný vojak 67. pešieho pluku, za hrdinské chovanie sa pred nepriateľom vyznačený bol s veľkou striebornou medaillou hrdinskosti.

Pre kubašských pohorelcov obetovali: gróf Vidor Csáky, spišský nadžupan bar. Wieland a mesto Lubica po 200 a obchodník Ladislav Hensch 500 korún. Veriaci richvaldskej farnosti poslali im 26 korún.

Kézmarská tkanická oddielová škola má v bežiacom školskom roku 19 žiakov, medzi nimi 5 Turkov.

Peniaze v Pšenici. Zo Sarvaša oznamujú: Manželka kováča Jozefa Prinzvalda v obci Gyula držala svojich usporých 240 korún v jednom vreci pšenice. V minulé dni šla mlieť pšenicu do mlyna a z omylu vzala práve to vrece, v ktorom byly peniaze. Zbadala to len vtedy, keď už mala múku doma. Peniaze zmyzly

Vlámali sa do košickej katedrály. Z Košíc oznamujú: Do košickej katedrály nedávno vlámali sa neznámi zlodeji a vykradli sbieracie schránky, v ktorých mohlo byť asi 500 korún. V Košiciach behom krátkeho času je to už druhé kostolné vlámanie.

Z ruského zajatia. Martin Kalyata, obecný vojak 9. landšturmistského pluku, Vojtech Czervasz a Franc Soltisz, obecní vojaci 67. pešieho pluku, všetci traja z Vyšných Lapš (Spiš), v svojich karotkách ponosujú sa svojim manželkám, že im už mnoho karotiek písali, odpoveď ale nedostali ani na jednu; Soltisz aj to píše, že robí v lese. Spišsko-richvaldský mládenec Štefan Michna, obecný vojak 10. peš. pluku, ktorý predtým bol dôstojníckym sluhom v Orenburgu, teraz ale robí na železnici v Novej Alexandrovke, v svojej 30. júna datovanej a 16. októbra došlej karotke píše, že od matky dostal tri a od svojho duchovného jednu karotku.

V Abessinii v Afrike vypukla občianska vojna (revolúcia). Europčania utekajú ku morskému brehu.

Syn bulharského ministra vojny ranený bol ťažko v Dobrudži. Viac ráz sa už vyznačil.

Smrť. Zo Žiliny oznamujú: Imrich Csajda, farár v Dolnom Hričove (Alsóricsó), 8. októbra zomrel v 69. roku života svojho v 44. roku svojho kňazstva. — V Kézmarku zomrel lekárnik Karol Genersich v 80. roku života svojho. — Spišsko novoveský rodák Ján Varga, ktorý dobrovoľne šiel za vojaka, ťažko nemocný vrátil sa domov a 10. októbra zomrel.

Levoča (Spiš).

Prosím toto uverejniť v našom oblúbenom «Krešťane». Od vypuknutia vojny jak ohromne poskočily ceny vážnejších článkov, dokazuje nasledovná štatistika:

	1914. 1. okt. k. h.	1916. 1. okt. k. h.
O-ová múka (kilogramm) ...	—42	108
Kock. cukor " ...	—86	125
Mlieko (liter) ...	—20	—40
Sviňské mäso (klgrm.) ...	208	620
Sviňská masť " ...	180	9—
Hovädzie mäso " ...	192	9—
Petrolej (liter) ...	—28	—48
Kamenné uhlie (metr. cent) ...	460	730
Káva (klgrm.) ...	480	1416
Vajce (jedno) ...	—08	—26
Fazuľa (liter) ...	—34	—56
Ryža " ...	—50	520
Zemiaky (klgrm.) ...	—07	—14

Zprávodajca.

Mrtví a ranení.

Berki Ján 29., Bizoff Pavel (Turmezó) 29. pp., Blaško Adam (Felsőtisztás) 29. pp., Bolčák Štefan

(Nagyveszverés) 29. pp., Borda Michal (Ipolyvarbó) 29. pp., Botos Ignác (Ipolytarnóc) 29. pp., Bozsó Ján (Varsány) 29. pp., Bratko Juraj (Hegyhát) Zvolen) 29. pp., Brezovski Pavel (Alsóbalog) 29. pp., Buresó Štefan (Ebeck) 29. pp., Crmann Andrej (Felsőaradi) 29. pp. †, Čemerička Ján (Budaszállás) 29. pp., Černi Michal (Terény) 29. pp., Čiriak Dušan (Németesernye) 61. pp. 6, †, Čori Michal (Endrefalva) 29. pp., Cafik Viktor (Doborgáz) 43. pp. 1, Cutt Magyar Ján (Végles, Zvolen) 29. pp., Dupkala Ján (Varjad) 83. pp. prideľený 61. pp. 5, Fábíán Michal (Órhalom) 29. pp., Farb-ják Ján (Hegyhát) 29. pp., Fekiač Jozef (Gyetva) 29. pp., Gruča Juraj (Nagylajosfalva) 29. pp., Gyurica Štefan (Gyetva) 29. pp., Gyurik Štefan (Tótpelsőc) 29. pp.

(Pokračovanie nasleduje.)

Listy z bojišťa.

Jozef Plavčan, kaprál debrecínskeho 3. landšturmistského peš. pluku, rodák zo šárišskej obce Kriváň, v svojej 11. oktobra datovanej karotke píše spišsko-riehvaldskému duchovnému z ruského bojišťa: Missio-nársky kalendár by som rád čítal čím skorej. Nech budú tak láskavý mi ho poslať, lebo ja bez čítania žit nemôžem. Úctive ich pozdravuje aj Valent Bombara a praje im dobrého zdravia. My sme tu zdraví. Teraz sa pripravujeme na zimu, richtujeme inšie bývanie. Niet čo oznámiť z frontu: teraz je tu ticho a Rus nás ne-bantuje.

Spišsko-riehvaldský gazda Michal Duda Vojtkov, ktorý je teraz pri vrchových kanónoch, v svojej 5. okt. zo sedmohradského rumuského bojišťa písanej karotke srdečne pozdravuje údov Katolíckej Ľudovej Jednoty.

8 halierov

(na 1. poštovú dopisničku) stojí Vás môj hlavný cenník, ktorý na žiadosť pošle sa Vám bezplatne.

Prvá dielňa hodín

Ján Konrad

cis. a kr. dvorný zásielca

Brüx číslo 1544. (Čechy).

Nickel alebo ocelové

anker hodinky K 6, 7,

8. Hodinky pamiatky na

vojnu nickel alebo oce-

lové K 11, 12. Armádne

radium hodinky nick-

lové alebo ocelové K

12. Massívne strieborné

Roskopf anker remon-

toir hodinky K 19, 20.

Budíčky a hodiny k

postaveniu v najväčšom

výbere a za lacné ceny.

3 rokov záruka na

písme. Zásielka s poš-

ťovou dobierekou. Žiadne

risiko zámena dovolená

alebo návrat peňazí

Bezplatne
na žiadosť
každý dostane
môj hlavný
cenník,

ktorý obsa-
huje veľký
výber kaž-
dého druhu
hudobných

nástrojov Žiacke a kon-
certové husle K 8.60,
9.60, 10.80, 12.50, 16.50,
22.50, 28.50 a vyšej.
Dobré harmoniky so
školkou ku zdarma se-
bauku, dla veľkosti K
8.60, 10.50, 11, 15, 20,
po K 150. Zámena
dovolená alebo návrat
peňazí. Zasiela s po-
šťovou dobierekou

vývozný dom

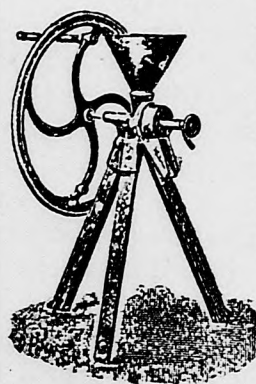
Ján Konrad

cis. a kr. dvorný zásielca

Brüx číslo 1545.

(Čechy)

„TRIUMPH“ ručný mlynek,

najlepší a najlacnejší ručný mlynek je terajšej doby. Nevynutne potrebný je v každom hospodárstve pri krmení ošpaných a pri dochovávaní zvierat.

„Triumph“ ručným mlynkom mlet možno každého druhu obilie na najhrubšie a ako múku najľahšie.

Tento mlynek vystrojený je vlastne na ručnú silu, ľahko ale aj na valec dá sa prestaviť. Dla ľahosti šrotu cez hodinu somele 30—60 kg. Acpráve upotrebiť ho možno aj ku mletiu krúpov, jeho váha o naša asi 50 kg. a rozposiela sa len po železnici.

Cena úplne vystrojeného mlyna v našom miestnom sklade v Ostihome 105 korún. Pri objednaní prosíme o poslanie 30 korún závdavku.

1 kus stroja na drhnutie kukurice 6.60 kor.

Predáva

Jozef Marosi a Syn

veľký obchodný dom železného tovaru Esztergom 15.

Oznamy prijíma administracia
„KREŠTAN“

Budapest, VIII., Szentkirály-utca 28.